

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

A letartóztatás és annak lehetséges alternatívái az új Be. tükrében

Szerző: dr. Pecze Balázs

Pécs, 2017. augusztus 20.

I. Bevezetés

Az elmúlt években megújult a büntető anyagi jogi kódex, valamint a büntetések és intézkedések végrehajtására vonatkozó szabályok is. A büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 2013. július 1. napján lépett hatályba, míg a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény 2015. január 1. napján - egyes rendelkezései 2016. január 1. napján - lépett hatályba. A Btk. elfogadásával felgyorsult a büntetőeljárás törvény újragondolásnak igénye és megkezdődött a kodifikáció előkészítése, melynek eredményeként az Országgyűlés a 2017. június 13-i ülésnapján elfogadta a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvényt (a továbbiakban: új Be.), amely 2018. július 1. napján lép hatályba.

Jelen dolgozatban a büntetőeljárás során elrendelhető kényszerintézkedések közül a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedésekre vonatkozó szabályok változását igyekszem bemutatni.

II. Nemzetközi jogi és alkotmányos alapok

A személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések nemzetközi jogi keretét az ENSZ Közgyűlése által 1948. december 10-én elfogadott Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, az ENSZ Közgyűlés által 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya, valamint Rómában, 1950. november 4-én kelt az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok védelméről szóló egyezmény (a továbbiakban: Római egyezmény) határozza meg.

Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 3. és 9. cikke szerint mindenkinek joga van az élethez, a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz. Senkit nem lehet önkényesen letartóztatni, őrizetbe venni vagy száműzni.

A Polgári Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 9. cikk 1. bekezdése rögzíti, hogy mindenkinek joga van a szabadságra és a személyi biztonságra. Senkit nem lehet önkényesen

őrizetbe venni vagy letartóztatni. Senkit nem lehet szabadságától másként, mint a törvényben meghatározott okokból és törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani.

Ugyanezen cikk 2. bekezdése szerint minden letartóztatott személyt letartóztatásakor tájékoztatni kell letartóztatása okairól és a legrövidebb időn belül közölni kell vele az ellene emelt vádakát.

További garanciális szabályokat rögzít a 9. cikk 3. bekezdése, melynek értelmében azt, akit bűncselekmény vádjával őrizetbe vettek vagy tartóztattak le, a legrövidebb időn belül bíró vagy a törvény értelmében bírói hatáskört gyakorló más hatósági személy elé kell állítani; az ilyen személynek joga van arra, hogy ügyében ésszerű határidőn belül tárgyalást tartsanak vagy szabadlábra helyezték őt. Az általános szabály az, hogy az ítélethozatalra váró személyt őrizetben kell tartani, azonban a szabadlábra helyezést függővé lehet tenni olyan biztosítékoktól, amellyel szavatolják, hogy az érintett személy a tárgyaláson, a bírósági eljárás más szakaszában, illetve adott esetben az ítélet végrehajtása céljából megjelenik.

A Római Egyezmény 5. cikke tartalmaz a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedésekkel kapcsolatos alapjogi rendelkezéseket az alábbiak szerint:

Az 5. Cikk 1. pontja értelmében mindenkinek joga van a szabadságra és a személyi biztonságra. Szabadságától senkit nem lehet megfosztani, kivéve az alábbi esetekben és törvényben meghatározott eljárás útján:

- a) törvényes őrizetben tartás az illetékes bíróság által történt elítélést követően;
- b) olyan személy törvényes letartóztatása vagy őrizetbe vétele, aki nem tesz eleget a bíróság törvényes rendelkezésének, illetőleg a törvény által megállapított kötelezettség teljesítésének biztosítása céljából történő letartóztatás vagy őrizetbe vétel;
- c) törvényes letartóztatás vagy őrizetbe vétel abból a célból, hogy e bűncselekmény alapos gyanúja miatt az illetékes hatóság elé állítsák vagy amikor ésszerű oknál fogva szükséges, hogy megakadályozzák bűncselekmény elkövetésében vagy annak elkövetése után a szökésben;

Az 5. cikk 3. pontja pedig akként rendelkezik, hogy e cikk 1.c) bekezdésének rendelkezésével összhangban letartóztatott vagy őrizetbe vett minden személyt haladéktalanul bíró, vagy a törvény által bírói hatáskörrel felruházott más tisztségviselő elé kell állítani, és a letartóztatott vagy őrizetbe vett személynek joga van arra, hogy ésszerű időhatáron belül tárgyalást tartsanak ügyében vagy a tárgyalásig szabadlára helyezték.

A fenti rendelkezésekkel összhangban Magyarország Alaptörvénye a IV. cikkben lényegében megerősíti a Római Egyezmény 5. cikkének rendelkezéseit és az alábbiakat rögzíti:

- (1) Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz.
- (2) Senkit nem lehet szabadságától másként, mint törvényben meghatározott okokból és törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani. Tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés csak szándékos, erőszakos bűncselekmény elkövetése miatt szabható ki.
- (3) A bűncselekmény elkövetésével gyanúsított és őrizetbe vett személyt a lehető legrövidebb időn belül szabadon kell bocsátani, vagy bíróság elé állítani. A bíróság köteles az elé állított személyt meghallgatni és írásbeli indokolással ellátott határozatában szabadlára helyezéséről vagy letartóztatásáról haladéktalanul dönteni.

A fenti nemzetközi egyezményekből, valamint alaptörvényi rendelkezésekből a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések alkalmazhatóságával kapcsolatban az alábbi általános megállapítások tehetők:

- tilalmazott az önkényes őrizetbe vétel és letartóztatás,
- személyi szabadság korlátozására csak törvényben meghatározott okból kerülhet sor, azaz törvéynél alacsonyabb szintű jogforrás erről nem rendelkezhet,
- a személyi szabadság korlátozásával érintett személynek joga van tudnia arról, hogy arra mely okból kerül sor,
- letartóztatás elrendeléséről, fenntartásáról való döntés meghozatalára csak bíró jogosult,
- az előzetes letartóztatás csak a legszükségesebb ideig tarthat, ennek elteltével az érintettet szabadon kell bocsátani.

III. A kényszerintézkedésekre vonatkozó általános szabályok az új Be-ben

Lényeges újítása a büntetőeljárás törvénynek, hogy az egyes kényszerintézkedések részletszabályait megelőzően külön fejezetben (XLIII. Fejezet) rendelkezik a valamennyi kényszerintézkedés alkalmazásának általános szabályairól. E szabályok között került lefektetésre a szükségesség, arányosság és a fokozatosság elve.

A szükségesség elve körében a törvény előírja, hogy a kényszerintézkedés elrendelésekor, valamint annak végrehajtása során törekedni kell arra, hogy annak alkalmazása az érintett alapvető jogainak a korlátozását csak a legszükségesebb mértékben és ideig eredményezze.

A fokozatosság elve szerint súlyosabb korlátozással járó kényszerintézkedés akkor rendelhető el, ha a kényszerintézkedéssel elérni kívánt cél kisebb korlátozással járó kényszerintézkedéssel vagy egyéb eljárási cselekménnyel nem érhető el.

A törvény az általános szabályok között az egyértelmű elhatárolások érdekében a kényszerintézkedéseket személyi szabadságot érintő kényszerintézkedések és vagyont érintő kényszerintézkedésekre osztja fel.

Személyi szabadságot érintő kényszerintézkedések az alábbiak:

- őrizet,
- távoltartás,
- bűnügyi felügyelet,
- letartóztatás,
- előzetes kényszergyógykezelés

Míg a vagyont érintő kényszerintézkedések

- a kutatás,
- a motozás,
- a lefoglalás,
- a zár alá vétel,

- az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tétele.

A fenti felsorolásból is kiolvasható a fokozatosság elve, azaz a személyi szabadságot legsúlyosabban korlátozó letartóztatás elrendelésére csak ultima ratio-ként, a legvégső esetben kerülhet sor, akkor, ha enyhébb személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedéssel nem biztosítható a terhelt eljárási jelenléte, illetve egyéb, a letartóztatást szükségessé tevő egyéb különös ok áll fenn a terhelttel szemben.

3.1. A személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedések általános szabályai

A hatályos büntetőeljárás törvény az egyes kényszerintézkedések szabályozása során rendelkezik arról, hogy az adott kényszerintézkedés elrendelésére milyen általános és különös feltételek fennállása esetén kerülhet sor. Ezzel szemben az új Be. az egyes kényszerintézkedések részletes szabályainak tárgyalását megelőzően külön fejezetben szabályozza személyi szabadságot érintő bírói engedélyhez kötött kényszerintézkedések általános szabályait. E szerint bírói engedélyes személyi szabadságot érintő kényszerintézkedés elrendelésére csak szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt folytatott eljárásban akkor van helye, ha a terhelt bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható vagy vele szemben vádat emeltek és a személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedés céljának az eléréséhez ez szükséges és az elérni kívánt cél más módon nem biztosítható.

A fentiek alapján az új Be. a kialakult joggyakorlatnak megfelelően egyértelműen rögzíti azt a követelményt, hogy a vádemelést megelőzően a kényszerintézkedés elrendelésének elsődleges feltétele az alapos gyanú megléte, melyet a bíróságnak az elrendelést megelőzően vizsgálnia kell.

Ezt követően az új Be. három fő csoportban rögzíti azokat az indokokat, amelyek a személyi szabadságot érintő, bírói engedélyhez kötött kényszerintézkedés elrendeléséhez alapul szolgálhatnak, melyek az alábbiak:

1. a terhelt jelenlétének a biztosítása,
2. a bizonyítás megnehezítésének vagy megghiúsításának megakadályozása érdekében,

3. a bűnismétlés lehetőségének megakadályozása érdekében

A terhelt jelenlétének biztosítása érdekében személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedés elrendelésének abban az esetben van helye, ha

- a) a terhelt megszökött, szökést kísérelt meg, vagy a bíróság, az ügyészség vagy a nyomozó hatóság elől elrejtőzött, továbbá
- b) megalapozottan feltehető, hogy a büntetőeljárásban elérhetetlenné válna, így különösen megszökne, elrejtőzne.

A fentiek lényegében megfelelnek a hatályos Be. 129. § (2) bekezdés a) és b) pontja szerinti feltételeknek.

A bizonyítás megnehezítésének vagy megghiúsításának megakadályozása érdekében akkor van helye személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedésnek, ha

- a) a terhelt a bizonyítás megghiúsítása érdekében a büntetőeljárásban részt vevő vagy más személyt megfélemlített, jogellenesen befolyásolt, vagy tárgyi bizonyítási eszközt, elektronikus adatot, vagy vagyonekobjás alá eső dolgot megsemmisített, meghamisított vagy elrejtett, illetve
- b) megalapozottan feltehető, hogy a terhelt a bizonyítást veszélyeztetné, így különösen a büntetőeljárásban részt vevő vagy más személyt megfélemlítene, jogellenesen befolyásolna, tárgyi bizonyítási eszközt, elektronikus adatot vagy vagyonekobjás alá eső dolgot megsemmisítene, meghamisítana vagy elrejtene.

A fenti feltételrendszer a hatályos Be. 129. § (2) bekezdés c) pontjában meghatározott előzetes letartóztatási oknak felel meg, azzal, hogy az új Be. részletesebben írja körül, hogy mit kell a bizonyítás megnehezítése és megghiúsítása alatt érteni valamennyi személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedés elrendelése során, nemcsak az előzetes letartóztatás elrendelése esetén. Az új Be. ezen rendelkezése különbséget tesz aszerint, hogy a terhelt a bizonyítás megghiúsítása érdekében már különböző cselekményeket valósított meg, illetve a konkrét befolyásoló magatartást nem tanúsított, de a rendelkezésre álló adatokból megalapozottan lehet feltételezni azt, hogy a terhelttől ilyen, befolyásoló magatartás tanúsítása várható.

Végül a bűnismétlés lehetőségének megakadályozása érdekében személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedés akkor rendelhető el, ha

- a) a gyanúsított kihallgatását követően az eljárás tárgyát képező bűncselekményt folytatta, vagy a gyanúsított kihallgatását követően elkövetett újabb, szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmény miatt gyanúsítottként hallgatták ki, illetve
- b) megalapozottan feltehető, hogy a megkísérelt vagy előkészített bűncselekményt véghezvinné, az eljárás tárgyát képező bűncselekményt folytatná vagy szabadságvesztéssel büntetendő újabb bűncselekményt követne el.

Ez a feltételrendszer pedig megfelel a hatályos Be. 129. § (2) bekezdés d) pontjában írtaknak azzal, hogy a törvény különbséget tesz aszerint, hogy a terhelt a bűnismétlést megalapozó magatartást már véghez vitte, illetve aszerint, hogy erre a bíróság mindössze megalapozott következtetést vonhat le a rendelkezésére álló adatokból, elkövetési körülményekből.

Az új Be. a személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedések általános szabályai között rendelkezik az előzetes letartóztatás elrendelésének feltételrendszeréről. E szerint az előzetes letartóztatás a terhelt jelenlétének biztosítása a bizonyítás megnehezítésének vagy megghiúsításának megakadályozása, illetve a bűnismétlés megakadályozása érdekében rendelhető el, ha különösen

- a) a bűncselekmény jellegére,
- b) a nyomozás állására és érdekeire,
- c) a terhelt személyi és családi körülményeire,
- d) a terhelt büntetőeljárásban részt vevő vagy más személy viszonyára,
- e) a terhelt büntetőeljárás előtt és az eljárás során tanúsított magatartására

tekintettel a személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedéssel elérni kívánt cél távoltartással, illetve bűnügyi felügyelettel nem biztosítható.

Ebben törvényi rendelkezésben is a már korábban hivatkozott fokozatosság elve érhető tetten, hiszen a jogalkotó a bíróság kötelezettségévé teszi annak vizsgálatát, hogy enyhébb személyi

szabadságot korlátozó kényszerintézkedés elrendelésével - távoltartás, illetve bűnügyi őrizet - nem biztosítható-e a terhelt jelenléte a büntetőeljárásban. Azaz az előzetes letartóztatás elrendelése csak a végső eszközként áll rendelkezésre a terhelt büntetőeljárásban való részvételének biztosítása érdekében.

Ugyancsak a személyi szabadságot korlátozó bírói engedélyes kényszerintézkedések általános szabályai között került rendezésre ezen kényszerintézkedések elrendelésére, illetve megszüntetésére és megszüntetésére irányadó szabályok.

A törvény - bár álláspontom szerint evidencia - rögzíti, hogy a személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedés elrendeléséről az ügyészség indítványára a bíróság határoz. Fontos hangsúlyozni, hogy a bíróság az ügyészség indítványához csak abban a tekintetben van kötve, hogy az ügyészség által indítványozott kényszerintézkedésnél súlyosabb kényszerintézkedést nem rendelhet el, azonban a bíróság abban a tekintetben nincs kötve az ügyészi indítványhoz, hogy az ügyészség által indítványozotthoz képest enyhébb kényszerintézkedést rendeljen el az alábbiak szerint:

- letartóztatás helyett távoltartást, bűnügyi felügyeletet vagy távoltartást és bűnügyi felügyeletet rendelhet el,
- az ügyészség által indítványozott távoltartás helyett enyhébb magatartási szabályok előírásával bűnügyi felügyeletet rendelhet el,
- bűnügyi felügyelet mellett távoltartást is, vagy bűnügyi felügyelet helyett távoltartást rendelhet el,
- előzetes kényszergyógykezelés helyett távoltartást, bűnügyi felügyeletet, bűnügyi felügyeletet és távoltartást vagy előzetes letartóztatást rendelhet el,
- az indítványozott magatartási szabálynál enyhébb vagy attól eltérő magatartási szabályt írhat elő.

E rendelkezésből is kitűnik, hogy a bíróságnak a fokozatosság és az arányosság elvét szem előtt tartva, minden esetben vizsgálnia kell, hogy valóban indokolt és szükséges-e a legsúlyosabb személyi szabadságot elvonó kényszerintézkedés - a letartóztatás - elrendelése, avagy a

kényszerintézkedéssel elérni kívánt célok enyhébb kényszerintézkedés alkalmazásával is elérhetőek.

A személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedések megszűnése és megszüntetése körében első helyen rögzíti a törvény, hogy a bíróságnak, az ügyészségnek és a nyomozó hatóságnak arra kell törekednie, hogy a személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedés a lehető legrövidebb ideig tartson.

Ezt követően az új Be. 279. § (1) bekezdése sorolja fel azokat az eseteket, amikor a személyi szabadságot érintő kényszerintézkedés megszűnik, így ha

- a) a tartama meghosszabbítás vagy fenntartás nélkül lejárt,
- b) a nyomozás határideje lejárt és vádemelésre nem került sor,
- c) az eljárást megszüntették vagy felfüggesztették,
- d) az eljárást jogerősen befejezték.

A fenti megszűnési okok közül fontos kiemelni, hogy az új Be. a függő jogi helyzet miatt nem teszi lehetővé, hogy a terhelt az eljárás felfüggesztésének tartama alatt személyi szabadságot érintő kényszerintézkedés hatálya alatt álljon. Egyes felfüggesztési okoknak ugyanis nincs időbeli korlátja, mivel a felfüggesztési ok a megszűnéséig tart, továbbá a felfüggesztés időtartama alatt eljárási cselekményt általában nem végez a hatóság vagy a bíróság, az eljárás tehát nincs folyamatban, illetve egyes eljárási cselekmények végzése kizárt. A törvény ezért a szükségesség és arányosság elvét szem előtt tartva úgy rendelkezik, hogy a személyi szabadságot érintő bírói kényszerintézkedés hatálya megszűnik, ha az eljárást felfüggesztették.¹

A fentiekén kívül a személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedést meg kell szüntetni, ha

- a) elrendelésének oka megszűnt,
- b) helyette más személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedést rendeltek el, vagy

¹ Az új Be. 276-279.§-okhoz fűzött indokolása

c) más ügyben a terhelt letartóztatását vagy előzetes kényszerintézkedését rendelték el.

IV. A letartóztatásra vonatkozó szabályok

Az új Be. nemcsak tartalmában, de szerkezetileg is változást hoz a kényszerintézkedésre vonatkozó szabályok tekintetében. Azt megelőzően, hogy az egyes kényszerintézkedésre vonatkozó szabályokat rendezi - ahogy azt korábban már írtam - egy külön fejezetben rendezi a kényszerintézkedésre vonatkozó általános rendelkezéseket, majd egy ugyancsak külön fejezetben rendezi a személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedések általános szabályait.

A fenti szabályozásra tekintettel a törvény a továbbiakban az egyes személyi szabadságot érintő kényszerintézkedések különös szabályait rendezi. Így a letartóztatás tartamára, tartamának felső határára, a végrehajtására, valamint a megszüntetése iránti indítvány elbírálására találunk rendelkezéseket.

Ami a letartóztatásra vonatkozó részletszabályokat illeti, mindenekelőtt kiemelendő, hogy a hatályos az előzetes letartóztatás megnevezés letartóztatásra változik. Ugyanakkor nem változik annak fogalma, azaz a letartóztatás a terhelt személyi szabadságának bírói elvonása a jogerős ügydöntő határozat meghozatala előtt.

1. Az előzetes letartóztatás tartama

A letartóztatás tartamát illetően az új Be. is megtartja azt a hatályos szabályozást, hogy különbséget tesz a vádemelés előtt elrendelt letartóztatás és a vádemelést követően a letartóztatás tartama között. A vádemelés előtt elrendelt letartóztatás a jövőben is az elsőfokú bíróságnak a tárgyalás előkészítése során hozott határozatáig, de legfeljebb egy hónapig tart. Változatlan az új szabályozás a tekintetben, hogy a vádemelést megelőzően a letartóztatás az elrendelésétől számított egy évig alkalmanként három hónappal hosszabbítható meg. Ugyanakkor az egy év elteltét követő meghosszabbítás szabályai változnak. Míg a hatályos szabályozás szerint egy éven túl a törvényszék egyesbíróként eljárva, a nyomozási bíró eljárására vonatkozó szabályok szerint

alkalmanként legfeljebb két hónappal hosszabbíthatja meg, addig az új Be. az egy éven túli meghosszabbítást nem a törvényszékhez telepíti, hanem a nyomozási bíró hatáskörében tartja, és úgy rendelkezik, hogy egy év elteltével a bíróság alkalmanként legfeljebb két hónappal hosszabbítja meg a letartóztatást.

Változik az új Be.-ben a vádemelést követően elrendelt letartóztatás tartamára vonatkozó szabályok, tekintettel arra, hogy a törvény ez esetben egy utaló szabállyal, egy új jogintézmény, a bűnügyi felügyelet tartamára vonatkozó szabályokat rendeli alkalmazni azzal, hogy a letartóztatásnak az elsőfokú vagy a másodfokú bíróság ügydöntő határozatának kihirdetése után elrendelt vagy fenntartott letartóztatás legfeljebb a nem jogerős ítélettel kiszabott szabadságvesztés tartamáig tart.

2. A letartóztatás felső határa

Akárcsak a hatályos büntetőeljárás törvény, az új Be. is maximálja a letartóztatás felső határát az alábbi differenciálás szerint. Ekként a letartóztatás legfeljebb

- egy évig tart, ha a terhelttel szemben három évnél nem súlyosabb,
- két évig tart, ha a terhelttel szemben öt évnél nem súlyosabb,
- három évig tart, ha a terhelttel szemben tíz évnél nem súlyosabb,
- négy évig tart, ha a terhelttel szemben tíz évnél súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt van folyamatban a büntetőeljárás.

Ugyanakkor nem érvényesül a négy éves felső határ az alábbi esetekben:

- a) ha a terhelttel szemben életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető bűncselekmény miatt van folyamatban eljárás,
- b) az ügydöntő határozat kihirdetése után elrendelt vagy fenntartott előzetes letartóztatás esetén,
- c) ha a másodfokú vagy a harmadfokú bíróság hatályon kívül helyező végzése elleni fellebbezés elbírálása iránti eljárás van folyamatban
- d) ha hatályon kívül helyezés folytán megismételt eljárás van folyamatban.

Annak érdekében, hogy a terhelt jelenléte a büntetőeljárás során biztosítható legyen, a törvény lehetőséget biztosít arra, hogy a letartóztatás felső határának elérését követően a bíróság a terheltet bűnügyi felügyelet alá helyezze, és amennyiben a bűnügyi felügyelet magatartási szabályait a terhelt megszegi, újból elrendelhető a letartóztatása. Ilyen esetben az ismételten elrendelt letartóztatás időpontjától kezdődően kell számolni a letartóztatás felső határára irányadó időtartamot.

3. A letartóztatás végrehajtás

Az új Be. meglehetősen szűkszavúan rendelkezik a letartóztatás végrehajtásáról. Már nem mondja ki azt, hogy a letartóztatást büntetés-végrehajtási intézetben kell végrehajtani. Mindössze azt rögzíti, hogy a vádemelést megelőzően a nyomozó hatóság vagy az ügyészség, míg a vádemelés után a bíróság az elrendeléstől számított nyolc órán belül tájékoztatni köteles a fogva tartás helyéről a terhelt által megjelölt nagykorú személyt. Fontos kiemelni, hogy a hatályos Be. rendelkezéseitől eltérően elsődlegesen nem a terhelt által megjelölt hozzátartozót, kell értesíteni, hanem a terhelt által megjelölt nagykorú személyt. Ez a nagykorú személy természetesen lehet hozzátartozó is, de nincs törvényi akadálya annak, hogy más nagykorú személyt jelöljön meg a terhelt. A bíróság, ügyészség és a nyomozó hatóság csak abban az esetben tagadhatja meg ezt a tájékoztatást, ha az a büntetőeljárás eredményességét, illetve más személy életét, testi épségét veszélyeztetné. Garanciális szabály, hogy a tájékoztatás megtagadása esetén biztosítani kell a terhelt számára azt, hogy más nagykorú személyt jelölhessen meg. További garanciális szabály, hogy abban az esetben, ha a tájékoztatás nyolc órán belül nem teljesíthető, a tájékoztatás megtagadása ellen a terhelt és a védő jogorvoslattal élhet.

A letartóztatás végrehajtása körében az új Be. szabályozza azt is, hogy az ügyészség rendelkezése szerint a letartóztatást rendőrségi fogdában kell végrehajtani, melynek időtartama legfeljebb összesen hatvan nap. Tehát megszűnik az a hatályos szabályozás, amelynek értelmében, hogy a nyomozási cselekmények indokoltsága miatt első körben harminc napra rendőrségi fogdában helyezhető el a terhelt, majd ezt a bíróság további harminc napra meghosszabbíthatja. Az új Be. az

erről való rendelkezést az ügyészség hatáskörébe utalja és annak maximális időtartamát hatvan napban határozza meg.

4. A letartóztatás megszüntetése iránti indítvány

A hatályos szabályozás értelmében az előzetes letartóztatás megszüntetés iránti indítvány elbírálása körében arról rendelkezik, hogy az indítványt a bíróság érdemben megvizsgálja és arról indokolt határozatot hoz. Rendezi azt az esetet is, ha a terhelt illetve a védő ismételt indítványában új körülményre nem hivatkozik, akkor az indítvány érdemi indokolás nélkül elutasíthatja. Amennyiben az ismételt indítvány előterjesztése és a korábbi indítvány előterjesztése között több mint három hónap telt, akkor az érdemi indokolás nélküli elbírálás nem alkalmazható.

Ez utóbbi rendelkezést az új Be. is megtartja, ugyanakkor a hatályos törvénnyel szemben rögzíti azt a személyi kört, hogy kik jogosultak a letartóztatás megszüntetése, illetve enyhébb bírói engedélyes személyi szabadságot érintő kényszerintézkedés iránti indítvány előterjesztésére, így jogosult: az ügyészség, a terhelt és a védő.

A letartóztatás megszüntetése iránti indítvány mellőzése körében az új Be. két esetet szabályoz, a bíróság az indítvány elbírálását

- a) mellőzi az indítvány elbírálását ha a terhelt már nem áll személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedés hatálya alatt, vagy más személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedés hatálya alatt (kógens rendelkezés)
- b) mellőzheti, ha az indítvány előterjesztése és az indítvány elbírálása között a letartóztatást meghosszabbította vagy fenntartotta. Ez esetben azonban a bíróság a mellőzésről a terheltet értesíteni köteles.

V. A letartóztatás alternatívái az új Be.-ben

E fejezetben azon jogintézmények - a bűnügyi felügyelet és a távollattartás - általános szabályait mutatom be, melyek a fokozatosság, arányosság elvét szem előtt tartva lehetséges alternatíváját

jelenthetik a legsúlyosabb személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedés, a letartóztatás elrendelése esetén. A hatályos szabályozásban az előzetes letartóztatás lehetséges alternatívái között kell megemlíteni a lakhelyelhagyási tilalmat, a házi őrizetet, illetve a távoltartást. Az új Be. ben a letartóztatás lehetséges alternatívájaként a bűnügyi felügyelt és a távoltartás jelenik meg.

1. A bűnügyi felügyelet

A bűnügyi felügyeletben lényegében összevontan jelennek meg a hatályos büntetőeljárás törvényből ismert lakhelyelhagyási tilalom és a házi őrizet szabályai, hiszen az új Be. a bűnügyi felügyeletet a terhelt szabad mozgáshoz és a lakóhely, illetve a tartózkodási hely szabad megválasztásához való jogot korlátozó kényszerintézkedésként definiálja.

A bűnügyi felügyelet célja a terhelt jelenlétének biztosítása, a bizonyítás megnehezítésének vagy megghiúsításának, valamint a bűnisméltés lehetőségének a megakadályozása.

A bűnügyi felügyelet elrendelése esetén a bíróság az alábbi kötelezettséget írja elő a terhelt részére:

- a számára meghatározott területet, lakást, egyéb helyiséget, intézményt vagy ahhoz tartozó bekerített helyet engedély nélkül ne hagyjon el;
- meghatározott jellegű nyilvános helyeket, nyilvános rendezvényeket, vagy meghatározott közterületet ne látogasson, illetve
- meghatározott időközönként és módon a rendőrség általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervénél jelentkezzen

A fentiekén túl azonban a bíróság magatartási szabályokat is előírhat.

2. Távoltartás

A bűnügyi felügyelet mellett a távoltartás a terhelt szabad kapcsolattartását és ennek érdekében a terhelt szabad mozgásához és a lakóhely, illetve a tartózkodási hely szabad megválasztásához való jogát korlátozza.

A távoltartás célja a bizonyítás megnehezítésének vagy megghiúsításának, illetve - ha ez a sértett vonatkozásában állapítható meg - a bűnismétlés megakadályozása.

Távoltartás elrendelése esetén a bíróság - akár csak a bűnügyi felügyelet esetén - magatartási szabályokat írhat elő az alábbiak szerint:

- meghatározott lakást hagyjon el és onnan maradjon távol,
- a távoltartással érintett személy tényleges tartózkodási helyétől, munkahelyétől, az e személy által rendszeresen látogatott intézményektől vagy egyéb helytől, különösen nevelési-oktatási-, vagy gyógykezelés céljából látogatott egészségügyi intézménytől, vallásgyakorlása során látogatott épülettől tartsa távol magát.

Felhasznált jogszabályok jegyzéke:

- az ENSZ Közgyűlés által 1948. december 10. napján elfogadott Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata;
- az ENSZ Közgyűlés által 1966. december 16. napján elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya;
- Rómában, 1950. november 4. napján elfogadott Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok védelméről szóló egyezmény;
- a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény;
- a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény;
- a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény indokolása